

AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för humaniora

Solidaritet ger popularitet?

En studie av Hofors syndikalister och dess solidaritetsrörelse under det spanska inbördeskriget.

Andreas Karlsson

vt 2012

C-uppsats 15p
Historia
Historia C
Lärarprogrammet

Handledare: docent Henrik Ågren
Examinator: docent Agneta Ney

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	s. 3
1.1 Begrepp/definitioner	s. 3
1.1.1 SAC – Sveriges Arbetares Centralorganisation	s. 4
1.1.2 SP – Socialistiska Partiet	s. 4
1.1.3 Komintern	s. 4
1.2 Historisk bakgrund – Det spanska inbördeskriget	s. 4
1.2.1 Kriget börjar	s. 4
1.2.2 Internationell hjälp	s. 5
1.2.3 Inre stridigheter	s. 6
1.3 Spanienhjälpen	s. 7
1-3-1 Svenska hjälpkommittén för Spanien (SFhS)	s. 7
1.4 Bakgrund till uppsatsen	s. 8
1.5 Syfte och Frågeställningar	s. 11
1.6 Metoddiskussion	s. 12
1.7 Källor och källkritik	s. 13
2. RESULTAT	s. 15
2.1 Hofors syndikalisters deltagande i Spanienrörelsen	s. 15
2.1.1 Engagemanget växer	s. 15
2.1.2 Arbetet fortsätter	s. 17
2.1.3 Spanienrörelsen når sitt slut	s. 18
2.1.4 Samarbete med andra organisationer	s. 19
2.1.5 Gemensamma möten fortsätter	s. 21
2.1.6 Medlemsstatistik hos Hofors syndikalister	s. 23
2.1.7 Monopolkrig	s. 24
2.1.8 1937 – det aktiva året	s. 25
2.1.9 Skillnader mellan kommunister och syndikalister	s. 26
2.1.10 Sammanfattning	s. 29
3. SLUTSATS	s. 30
4. SAMMANFATTNING	s. 34
5. KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	s. 36
5.1 Otryckta källor	s. 36
5.2 Litteratur	s. 37
5.3 Internetkällor	s. 37

1. Inledning

Katastrofer, väpnade konflikter och andra händelser som bringat stor förödelse för den drabbade befolkningen och kränkt mänskliga rättigheter har under en väldigt lång tid engagerat och väckt människors solidaritet i vårt land. Det engagemang och den solidaritet som har väckts har ofta resulterat i hjälpinsatser såväl nationellt som internationellt. Ett exempel på solidaritet och hjälpinsatser ägde rum under det finska vinterkriget (1939-1940) då den svenska staten tillsammans med det privata näringslivet och personer från alla samhällsklasser i december 1940 bistått med minst 490 miljoner kronor.¹ Jordbävningen i Haiti i januari 2010 är ett annat exempel på ett stort engagemang. En jordbävning som tog livet av 230 000 människor och utsatte ytterligare ca 3 000 000 människor för ett stort lidande och resulterade i Röda Korsets största insats i ett enskilt land någonsin.² Och så har vi det spanska inbördeskriget som i Sverige resulterade i en av de största solidaritetsrörelser vi haft.³ Och det är just denna solidaritetsrörelse som denna studie kommer att rikta sitt fokus mot. I en avhandling som behandlar denna konflikt skriven av Bertil Lundvik, *Solidaritet och partitaktik – Den svenska arbetarrörelsen och spanska inbördeskriget 1936-1939*, framgår det att Sveriges kommunistiska parti (SKP) var väldigt aktiv i den svenska Spanienrörelsen. De kom därmed i hög utsträckning i kontakt med den svenska arbetarrörelsen och genom sitt aktiva deltagande och stora engagemang kunde man också stärka sina positioner och sitt inflytande på såväl den politiska nivån men också inom till exempel fackföreningsrörelsen.⁴ Kan man finna fler exempel på detta? Exempel på att en organisation genom en aktiv och engagerande insats i den svenska Spanienrörelsen på så sätt kunde stärka sin position och helt enkelt vinna i popularitet. Det är denna fråga som denna studie ska behandla.

1.1 Begrepp/Definitioner

För att underlätta för läsaren av denna uppsats anser jag det vara på sin plats att väldigt kort förklara några av de begrepp/definitioner som förekommer i den.

¹ Nationalencyklopedin - Vinterkriget

² Röda Korset - Haitikatastrofen

³ Aléx/Hjelm (2000) s. 110

⁴ Lundvik (1980) s. 178-183

1.1.1 SAC – Sveriges Arbetares Centralorganisation

SAC är syndikalisternas fackliga huvudorganisation och fungerar som centralorganisation för de lokala samorganisationer (LS) som finns runt om i landet. Dessa LS organiserar alla yrkesgrupper lokalt. SAC bildades 1910 och är ett resultat av missnöje med LO:s organisationsform och politik.⁵

1.1.2 SP – Socialistiska Partiet

Det socialistiska partiet bildades 1934 när den så kallad Kilbom-riktningen i SKP bytte namn när vänstersocialisten Albin Ström och hans riktning förenades med partiet. Nils Flyg och Karl Kilbom (som uteslöts 1937) var de främsta ledarna för partiet. Under Flygs ledning sökte sig partiet till nazismen och var 1941 öppet nazistiska. Partiet upplöstes 1944.⁶

1.1.3 Komintern

Komintern var den kommunistiska internationalen, det var ett slags internationellt kommunistiskt parti där nationella kommunistpartier ingick som sektioner. Komintern var verksam mellan åren 1919-1943.⁷

1.2 Historisk bakgrund – Det spanska inbördeskriget

1.2.1 Kriget börjar

Tiden mellan det första världskriget och det spanska inbördeskriget var orolig i Spanien. Och genom generalen Primo de Riveras statskupp år 1923 så blev landet en diktatur, även om det inte skulle förbli så särskilt länge. 1930 föll diktaturen och året därpå fick landet en vänsterregering som endast styrde under två år och därefter ersattes av en högerregering. Under 1934 försökte vänstern att återigen ta makten i Spanien via ett blodigt försök som dock slogs ner och misslyckades. Men läget i landet var långt ifrån stabilt.⁸ 1936 var det återigen dags för val i Spanien. Till detta val förenades vänstern i en så kallad folkfront och i denna folkfront deltog socialister, kommunister och landets borgerliga vänster. Man hade också stöd av anarkisterna även om dessa valde att inte aktivt delta i Folkfronten. Vid valet som ägde rum den 16 februari fick Folkfronten en stor majoritet och en regering bildades av de i Folkfronten engagerade vänsterrepublikanerna, republikanska unionen och Esquerra (ett vänsterparti i Katalonien). Denna nya regering inledde sitt styre med att frige tiotusentals

⁵ Nationalencyklopedin - SAC

⁶ Nationalencyklopedin - SP

⁷ Nationalencyklopedin - Komintern

⁸ Carlomagno (1999) s. 23

politiska fångar och inledde ett reformprogram som bland annat innebar en ny jordbruksreform och att den katolska kyrkans inflytande över skolan gick förlorad.⁹ Dessutom återfick Katalonien sin självständiga särställning och man förflyttade generaler, som till exempel Franco, från maktens centrum. Men läget i landet var fortfarande oroligt och våld hörde till vardagen, ett våld som ökade och fick observatörer i landet att tala om att en konfrontation verkade vara oundviklig.¹⁰

Den 17 juli 1936 inledde en grupp officerare ett uppror i staden Melilla i det spanska Marocko mot den sittande regeringen och redan dagen efter hade upproret nått det spanska fastlandet. Dessa upproriska militärer hade i sin kamp stöd av större delen av armén och officerarna, kyrkan, högergrupper som falangister, carlister och monarkister samt grupper som ville kämpa mot kommunism och bolsjevism.¹¹ I fortsättningen kommer jag för enkelhetens skull att kalla upprorssidan för rebellerna och den folkvalda regeringen för regeringstrupperna. Rebellerna satsade på överraskningsmoment i sina attacker och detta var de ganska framgångsrika i. I slutet av juli kontrollerade rebellerna stora delar av norra och mellersta Spanien och dessutom betydelsefulla delar av södra Spanien. Men fortfarande kontrollerade regeringstrupperna den större delen av landet.¹² Vid det här laget hade generalen Francisco Franco tagit en ledarställning för rebellerna och det var en ställning han behöll under hela inbördeskriget och därefter.¹³

1.2.2 Internationell hjälp

Under hösten 1936 ryckte rebellerna allt snabbare fram och kontrollerade flera områden, bland annat närmade man sig huvudstaden Madrid. Dessa framgångar möjliggjordes till stor del av Tysklands och Italiens hjälp till rebellerna i form av trupper och krigsmateriel. Även regeringstrupperna fick hjälp utifrån och den hjälpen kom från Sovjetunionen och de så kallade Internationella brigaderna som bestod av frivilliga från ett stort antal länder som till exempel Sverige.¹⁴ I slutet av oktober anföll rebellerna Madrid och till en början såg det ut som om de skulle ta kontrollen över staden. Regeringstrupperna hade det svårt att försvara sig mot rebellerna som hade tysk-italienskt bombflyg och stridsvagnar till sitt förfogande. Men det var i detta läge som de internationella brigaderna kom till regeringstruppernas undsättning

⁹ Jändel (1996) s. 15-16

¹⁰ Carlomagno (1999) s. 24

¹¹ Risberg (1986) s. 13

¹² Risberg (1986) s. 13

¹³ Jändel (1996) s. 17

¹⁴ Risberg (1986) s. 14

och Sovjetunionens krigsmateriel, som till exempel flygplan, anlände. Detta gjorde att regeringstrupperna jämnade ut läget och att Madrid aldrig intogs av rebellerna.¹⁵ Trots att Tyskland, Italien och Sovjetunionen skrivit under det noninterventionsavtal som upprättades deltog man alltså i det spanska inbördeskriget. Noninterventionsavtalet innebar att de länder som anslutit sig till det gick med på att inte blanda sig i konflikten, att inte förse någon av de stridande parterna med vapen. 27 europeiska stater skrev under noninterventionsavtalet och trots att det bröts av Tyskland, Italien och Sovjetunionen, och därmed var ett misslyckande, stod övriga länder fast vid avtalet. Detta för att man oroade sig för att konflikten kunde växa till ett europeiskt storkrig.¹⁶

1.2.3 Inre stridigheter

Båda sidor i inbördeskriget drabbades under tiden för konflikten av inre stridigheter men dessa var betydligt hårdare bland regeringstrupperna där kampen mellan kommunister och anarkister och andra revolutionära grupper i maj 1937 blossade upp till ett inbördeskrig i inbördeskriget i Katalonien som kostade minst 500 personer livet. Resultatet av dessa stridigheter blev att kommunisterna och centralmaktens position stärktes.¹⁷ När rebellerna inte lyckades att inta Madrid vände de sig mot Baskien och Asturien som fortfarande var under regeringstruppernas kontroll. Där fanns både järnmalm och kol samt en betydande industri. Både Baskien och Asturien föll sedermera till rebellerna. I slutet av 1937 skedde det som kan ses som början till slutet för inbördeskriget. Det började med att regeringstrupperna anföll och tog kontrollen över staden Teurel men glädjen över den segern blev kortvarig. I februari återtog rebellerna kontrollen över Teurel och nu var rebellerna överlägsna till både antalet soldater och militärt materiel. Man tog kontrollen över mer och mer mark och ryckte in i Katalonien.¹⁸ I april lyckades rebellerna dela regeringstruppernas områden i två och när fascisterna vann det mäktiga slaget vid Ebro kunde de erövra hela Katalonien vilket de hade gjort i januari 1939. Nu ökade spänningarna återigen bland regeringstrupperna där vissa ville få ett snabbt slut på kriget medan andra ville fortsätta och regeringstruppernas fortsatta interna problem banade vägen till för rebellernas seger. Den 1 april 1939 förklarade rebellernas ledare Franco kriget som avslutat med en fullständig seger för rebellerna.¹⁹ Mer än en halv miljon

¹⁵ Lundberg (2001) s. 60-62

¹⁶ Risberg (1986) s. 14-15

¹⁷ Carlomagno (1999) s. 36

¹⁸ Jändel (1996) s. 24

¹⁹ Risberg (1986) s. 15

spanjorer miste sitt liv i kriget och den segrande sidans hämnd på de besegrade grundade ett hat mellan befolkningsgrupper som man kan se spår av än idag.²⁰

1.3 Spanienhjälpen

Det spanska inbördeskriget var något man följde noga i Sverige och engagemanget som inbördeskriget väckte kom att resultera i en av de största solidaritetsrörelser som vi haft i landet. Faktum är att den Svenska Spanienrörelsen var den största nationella Spanienrörelsen i världen.²¹ De första insatserna i Sverige sattes igång av LO och SAP. LO beslutade att skicka 50 000 kronor till den Internationella Solidaritetsfonden och samtidigt skickade man ut ett upprop till sina förbund med en uppmaning att även de skulle skänka pengar. Men även SAC var tidigt ute med att engagera sig. Den 12 augusti 1936 beslutade de sig för att inleda en insamling till förmån för de spanska arbetarna.²² Dessa insamlingar fick press och politiker tillhörande den borgerliga sidan att reagera,²³ till exempel fick den socialdemokratiska hjälpaktionen motta skarp kritik från högerhåll som ständigt betonade kravet på neutralitetsprincipen.²⁴ Man krävde att regeringen skulle agera mot insamlingen men statsminister Per Albin Hansson slog fast att arbetarrörelsen var fri att stödja Spaniens regering och arbetarklass om man så önskade. Och den 18 augusti anordnades den första större manifestationen för Spanien, en demonstration i Stockholm som samlade 10 000 personer.²⁵

1.3.1 Svenska Hjälpkommittén för Spanien (SFhS)

Under hösten 1936 försökte delar ur arbetarrörelsen att genomföra större gemensamma aktioner till förmån för Spanien, till exempel SAC och SAP. Även SKP var inblandad i detta och de ville ha med SAP och LO i dessa hjälpaktioner. Men SAP:s ledning var inte intresserad av ett samarbete med övriga arbetarorganisationer. Men utanför SAP:s ledning fanns det intresserade socialdemokrater och den 9 oktober 1936 hölls ett möte som resulterade i bildandet av Svenska Hjälpkommittén för Spanien. SKP, SAC och SP deltog alla tre i kommittén (även om SAC fortsatte med sin egen insamling) men kommitténs ledning utgjordes uteslutande av socialdemokrater med kommitténs ordförande Georg Branting i

²⁰ Lundberg (2001) s. 20

²¹ Aléx/Hjelm (2000) s. 110

²² Lundvik (1980) s. 52-53

²³ Aléx/Hjelm (2000) s. 110

²⁴ Tingsten (1944) s. 248

²⁵ Aléx/Hjelm (2000) s. 110

spetsen.²⁶ Under mötet som bildade SHfS nedtecknades ett uppdrag som skickades ut med insamlingslistor till organisationer och responsen detta uppdrag fick var stort. Efter tre månader hade dessa insamlingslistor samlat in ungefär 300 000 kronor.²⁷ Förutom denna hjälpkommitté bildades det ett stort antal lokala hjälpkommittéer som bestod av arbetarrörelsens organisationer och medlemmar runt om i landet som stod anslutna till SHfS, totalt fanns det 431 lokala Spanienkommittéer. Centralkommitténs uppgift var att ta initiativ till insamlingar och att koordinera Spanienarbetet, att förmedla det insamlade medlen samt att fungera som opinionsbildare. De lokala kommittéerna organiserade det lokala arbetet vilket innebar att man gick med insamlingslistor, anordnade demonstrationer, försäljning av Spaniernålar, dörrknackning, agitation för att nämna några exempel.²⁸ Vanligt var också att man på arbetsplatser uttaxerade sina arbetare genom att till exempel avstå en timlön som istället skänktes till insamlingen.²⁹ Allt som samlades in gick till humanitär hjälp. SHfS var inte den enda organisationen som samlade in pengar till Spanien men det var den mest betydande, under sin verksamhetstid samlade SHfS in 3 462 608 kronor. Utöver detta hade LO en insamling som samlade in 1 247 072 kronor, SAC samlade in 523 000 kronor, Kvinnokommittén för Spaniens barn samlade in 400 000 kronor och Järnvägsmannaförbundet samlade in 100 000 kronor. Totalt samlade den svenska frivilliga hjälpen in ungefär 5,7 miljoner kronor och lägger man till regeringens bidrag till flyktinghjälp på 1,5 miljoner får vi en total summa på ungefär 7,2 miljoner kronor,³⁰ vilket i dagens penningvärde uppgår till ca 180 000 000 kr³¹ Under SHfS verksamhetstid organiserade man mer än 4200 insamlingsdagar, möten och andra sammankomster.³²

1.4 Bakgrund till uppsatsen

Bertil Lundvik har i sin avhandling *Solidaritet och partitaktik – Den svenska arbetarrörelsen och spanska inbördeskriget 1936-1939* undersökt främst den svenska arbetarklassens reaktion och agerande under det spanska inbördeskriget. På sätt och vis kan man tala om en enad arbetarklass i Sverige i den mening att de var på den valda spanska regeringens sida men på vilket sätt man skulle visa/ge sitt stöd skiljde sig något åt. Även den socialdemokratiske partiledaren Per Albin Hansson sade sig vara på den spanska regeringens sida men han

²⁶ Lundvik (1980) s. 55-61

²⁷ Gustafsson/Karlsson (1992) s. 58

²⁸ Aléx/Hjelm (2000) s. 111-112

²⁹ Jönsson/Kennerström (1977) s.10

³⁰ Carlomagno (1999) s. 46

³¹ Statistiska centralbyrån

³² Aléx/Hjelm (2000) s. 112

hävdade att det var skillnad på privat engagemang och statlig utrikespolitik. Att Sverige utåt sett stod för en noninterventionspolitik stängde inte möjligheten för ett ställningstagande för den spanska regeringen. SKP tog också tydligt ställning för den spanska regeringen och man hade därmed en gemensam grund med socialdemokraterna att stå på.³³ Detta var något man strävade efter. På Kominterns (den kommunistiska internationalen) världskongress 1935 betraktade man fascismen och nazismen som det största hotet mot arbetarklassen och man beslutade att försvara arbetarklassen. Därmed borde alla arbetare och antifascister förenas och Komintern rekommenderade gemensamma aktioner mot fascismen som ett av det bästa sättet att närma sig de socialdemokratiska arbetarna.³⁴ Detta var en taktik som skulle komma att prövas under det spanska inbördeskriget som rasade.³⁵ Socialdemokraterna var negativa till samarbete med kommunisterna och detta var en inställning man utåt sett behöll under det spanska inbördeskriget. Men trots detta bildades Spanienkommittéer runt om i landet där såväl socialdemokrater som kommunister figurerade i ledningsgrupper. Detta var naturligtvis en stor framgång för kommunisterna. Kommunisterna var väldigt aktiva i den svenska Spanienrörelsen.³⁶ Faktum är att de var den organisation som var mest aktiv i såväl insamlingar som opinionsbildning³⁷ och tack vare deras stora engagemang och tydliga ställningstagande fick de ett stort spelrum och fanns ofta representerade i demonstrationer och som talare på olika möten.

De största Spanienkommittéerna fanns i Göteborg och Stockholm och det är också dessa orter som Lundvik har koncentrerat sig på. Kommunisterna använde Spanienkommittén för att komma i kontakt med arbetarna också i andra frågor och tack vare den popularitet de ådrog sig kunde man stärka sina positioner i fackföreningsrörelsen. Man tog till och med plats i fackliga organisationer som tidigare helt och hållet varit socialdemokratiska. Men även på det politiska planet skördade man framgångar. Vid kommunal- och landstingsvalen 1938 uppnådde man goda resultat med flera nya mandat och antalet nya väljare ökade, dessutom gick partiets medlemsstatistik uppåt.³⁸ Och detta gällde i stort sett hela Sverige.³⁹ Lundvik poängterar dock att SP under samma tid drabbades av splittring och sönderfall och att det därför var naturligt att kommunisterna gick framåt. Men kommunisternas röstvinster översteg

³³ Lundvik (1980) s. 42

³⁴ Lundvik (1980) s. 13- 16

³⁵ Lundvik (1980) s. 43

³⁶ Lundvik (1980) s. 128

³⁷ Lundvik (1980) s. 113

³⁸ Lundvik (1980) s. 178-183 SLÅ SAMMAN MED 39

³⁹ Lundvik (1980) s. 187

på många håll inte SP:s förluster. Och Lundvik hävdar att en av de stora anledningarna till dessa framgångar var kommunisternas kamp mot fascismen och att man tonat ner sin egen politik lite grann. Kommunisternas framgångar visar tydligt att inom den svenska arbetarklassen fanns ett stort gensvar för antifascistiska åsikter och att dessa åsikter var mycket populära.⁴⁰ Socialdemokraterna blev oroad över kommunisternas framgångar och övervägde att lämna Spanienkommittén. Men man märkte hur betydelsefull Spanienrörelsen blivit och rörelsens breda förankring bland arbetarklassen. Därför vågade man av politiska skäl inte lämna kommittéerna. Men när inbördeskriget närmade sig ett slut arbetade socialdemokraterna allt hårdare för kommitténs nedläggning. Inbördeskrigets slut innebar också att solidaritetsrörelsens dagar var räknade. Och när allt var över så tappade kommunisterna det inflytande man vunnit genom Spanienrörelsen när man återigen drev sin politik som förespråkade klasskamp och revolution.⁴¹

Det var inte bara kommunisterna som försökte närma sig en annan organisation. SAC var tidigt ute för att sätta igång en hjälpaktion och man diskuterade att bjuda in övriga organisationer för att organisera en större hjälpaktion. Detta möttes med skepsis eftersom man inom SAC inte trodde att andra organisationer skulle vara intresserade. Det visade sig senare att SP var intresserade av ett samarbete. SAC kallade då till ett möte för att få igång en hjälpaktion å Spaniens vägnar men endast SP hörsammade inbjudan och deltog i mötet. Därav skapades en Spanienkommitté bland de närvarande medlemmarna från SAC och SP, en kommitté som jobbade för att få med fler och större organisationer (främst SAP och SKP) men detta var ett arbete som inte gav något större resultat. Men det är möjligt att SAC och SP:s försök till en gemensam aktion skyndade på bildandet av Svenska Hjälpkommittén för Spanien som bildades kort därefter.⁴² I Börje Henningssons avhandling *Det röda Dalarna – Socialdemokrater, anarkosyndikalister och kommunister inom Dalarnas arbetarrörelse 1906-1937* kan man också finna exempel på ett samarbete mellan SAC och SP. När SAC i Dalarna började engagera sig i Spanienrörelsen så närmade man sig SP för ett samarbete i densamma och man genomförde ett antal gemensamma aktioner, till exempel hade man gemensamma första majdemonstrationer i både Ludvika och Korsnäs.⁴³ Även i Ore socken samarbetade SAC och SP i den lokala Spanienkommittén där båda organisationer var väldigt aktiva.⁴⁴

⁴⁰ Lundvik (1980) s. 182-183

⁴¹ Lundvik (1980) s. 187-188

⁴² Lundvik (1980) s. 53-58

⁴³ Henningsson (2004) s. 214

⁴⁴ Henningsson (2004) s. 219 SLÅ IHOP MED 43

1.5 Syfte och frågeställningar

Enligt Lundviks avhandling så ser man att kommunisterna ökade både sitt inflytande i politiken och sin popularitet bland arbetarklassen under Spanienrörelsen. Lundvik anger deras stora engagemang för de spanska arbetarnas frihet som en anledning till detta. Att deras solidaritet gentemot Spaniens arbetare och antifascistiska aktioner var populära bland landets arbetare som kände en samhörighet med sina spanska bröder. Jag är av samma uppfattning som Lundvik. Jag tror inte att det var lyckans slump som gjorde att medlemstalet ökade och att kommunisterna gick framåt i kommunal- och landstingsval. Om man som en organisation riktad till arbetare och arbetarklassen visar att man tar arbetare på största allvar, att man ser till deras bästa så väcker man deras intresse och även kan ”locka till” sig arbetarna på sin egen sida. Kommunisterna är ett bra exempel. De fanns där vid talarstolarna, de deltog i möten, de samlade in pengar och material. De var väldigt aktiva och framförallt var de väldigt synliga, det gick inte att undgå kommunisterna under Spanienrörelsen. De visade en stor solidaritet gentemot de spanska arbetarna, de visade att de tog ett stort ansvar för arbetare och att de såg till arbetarnas bästa. I min mening är det klart att de blev populära. Syftet med denna uppsats är att se om man kan se fler exempel på detta, om ett aktivt arbete för arbetarklassen (i detta fall Spanienrörelsen) kan få en organisation att gå framåt. Men jag ska inte undersöka kommunisterna. Jag ska istället undersöka syndikalisterna i Hofors. Min hypotes i denna uppsats är alltså föga överraskande att om syndikalisterna i Hofors var aktiva och synliga i Spanienrörelsen på orten kan också de ha åtnjutit framgångar liknande de svenska kommunisterna med en ökad popularitet och ett ökat inflytande politiskt inflytande som resultat. Nu återstår det bara att i min undersökning se om min hypotes håller.

Jag har ett antal frågor till denna uppsats där en av dessa är en huvudfrågeställning och de som följer kan ses som mindre frågeställningar men det betyder inte att de är mindre viktiga för uppsatsen, tvärtom. Frågeställningarna lyder som följer där den första är min huvudfrågeställning:

- Ökade Hofors syndikalister genom ett aktivt engagemang i Spanienrörelsen sitt inflytande och sin popularitet på orten, så som kommunisterna gjorde på vissa orter i landet?

För att kunna besvara min huvudfrågeställning behöver jag veta om och hur syndikalisterna deltog i Spanienrörelsen för att överhuvudtaget kunna bilda mig en uppfattning. Detta leder till att den första av mina mindre frågeställningar lyder:

- På vilket/vilka sätt deltog syndikalisterna i Spanienrörelsen i Hofors?

Jag vill också i denna studie försöka se om syndikalisterna aktivt sökte samarbete med andra organisationer, kanske för att helt enkelt samarbeta eller om det fanns en mer djupliggande strategi att komma i kontakt med andra målgrupper. Därför lyder den tredje frågeställningen:

▫ Kommunisterna sökte sig närmare Socialdemokraterna under denna period. Kan man se om Hofors syndikalister sökte sig närmare någon organisation?

Om nu studien skulle visa att syndikalisterna inte alls gick framåt i vare sig popularitet eller inflytande skulle jag också vilja se om man kan finna något i källorna som kan förklara detta, om man kan hitta några skillnader mellan organisationernas arbete som kan ge en förklaring till det. Således lyder den fjärde och sista frågeställningen:

▫ Kan man se några skillnader i arbetet i Spanienrörelsen mellan kommunisterna och syndikalisterna?

1.6 Metoddiskussion

För att kunna besvara de frågeställningar som jag ställt till denna uppsats är det av yttersta vikt att ha tillgång till material från de berörda organisationerna som har kunnat ge mig den information som krävs. Och det har jag haft tack vare Arkiv Gävleborg som har varit mycket tillmötesgående vilket jag är väldigt tacksam för. Det material jag kommer att använda mig av är främst styrelse- och mötesprotokoll från såväl kommunisterna och syndikalisterna men från syndikalisterna kommer också verksamhetsberättelser, en kassabok och en insamlingslista vara till studiens gagn. Jag kommer också att läsa anteckningar i protokoll tillhörande Socialistpartiet och Socialdemokraterna i Hofors för att kunna skaffa mig en större bild över det hela. I min studie bör jag ha störst nytta av de olika protokollen, där man enklast kan utläsa organisationens tankar, reflektioner och åtaganden gällande Spanienrörelsen vilket kommer att vara till stor hjälp när jag har besvarat mina frågeställningar. Men även insamlingslistor och verksamhetsberättelser kommer att vara av stor vikt för mig. Framförallt verksamhetsberättelserna där det tydligt framgår både höjdpunkter och dalar och medlemsstatistik under de studerade åren, vilket har en avgörande del i min studie. Att tidsmässigt avgränsa det material jag ska använda kommer inte varit några problem. Detta eftersom det spanska inbördeskriget endast varade under en viss period (1936-39) vilket även innebär att detsamma gäller för den svenska Spanienrörelsen och således är även det material jag kommer att använda från tiden mellan 1936-39. De källor jag kommer använda mig mest av och som troligtvis kommer att fungera som en bas för undersökningen är de olika protokollen som jag har haft tillgång till. Verksamhetsberättelserna och övriga källor jag har

till mitt förfogande kan ses som komplement till protokollen men jag vill för den delen inte säga att de är mindre viktiga. Framförallt verksamhetsberättelserna är användbara för att se hur medlemstalen har skiftat och vilka frågor som har varit viktiga för syndikalisterna under de år som har varit aktuella för min undersökning

Själva idén till uppsatsen fick jag efter att ha läst Bertil Lundviks avhandling ”*Solidaritet och partitaktik – Den svenska arbetarrörelsen och spanska inbördeskriget 1936-1939*” där man, som redan har framkommit, kan läsa att kommunisterna via Spanienrörelsen gick framåt. Min nyfikenhet växte och jag funderade på om samma sak kan ha skett i Gävleborg fast för en annan organisation. Att valet föll på Hofors syndikalister har att göra med att materialet från orten och organisationen var riklig, något som är ett måste för att överhuvudtaget kunna färdigställa studien. Något som skulle kunna vara en nackdel med valet av syndikalisterna är att de till skillnad mot kommunisterna inte är ett politiskt parti utan en fackföreningsrörelse. Man kan alltså inte se om de gick framåt i t.ex. kommunval eller liknande. Dock är jag av den uppfattningen att om de gick framåt tack vare en aktiv Spanienrörelse kan man se det på eventuellt ökande medlemstal och ökat inflytande på arbetsplatserna till exempel, något som bör visa sig i organisationens material

1.7 Källor och källkritik

De källor jag har använt för att kunna genomföra denna uppsats är mötes- och styrelseprotokoll, verksamhetsberättelser, en kassabok och en insamlingslista till ett sjukhus från syndikalisterna. Från kommunisterna har jag använt mötes- och styrelseprotokoll och jag har även använt mötes- och styrelseprotokoll från socialdemokraterna och styrelseprotokoll från socialistiska partiet. Dessa protokoll från kommunisterna, socialdemokraterna och socialisterna har jag använt för att undersöka om syndikalisterna sökte sig närmare några organisationer under denna tid. Vid användandet av dessa källor har jag använt mig av de vanliga källkritiska principerna äkthet, oberoende och tidssamband och jag anser att de källor jag använt inte brister i dessa. Den källkritiska principen som finns att diskutera är den om tendensfrihet. Dessa källor må förvisso vara vinklade då de är från organisationer med klara och tydliga ideologiska/politiska åsikter som också tydligt kan ses i källorna. Men det gör dessa inte till tvivelaktiga som källor att använda då jag anser att de inte ger en falsk bild av verkligheten, de ger bara organisationens syn på verkligheten. Och det är bara en fördel för denna uppsats.

De källor som jag har använt anser jag de bör vara tillräckliga för att få svar på mina frågeställningar. Det spanska inbördeskriget var något som berörde arbetarrörelsen i Sverige, det framgår tydligt i den historiska bakgrunden i denna studie. Så om Hofors syndikalister delade den svenska arbetarrörelsens engagemang i Spanienrörelsen är jag övertygad om att detta också kommer att visa sig i källorna. Något som jag märkt under mitt arbete med de så kallade ”komplementkällor” är att allt arbete inom Spanienrörelsen, till exempel insamlingar, inte har redovisats eller diskuterats i protokollen. Detta föranleder mig att tro att även ytterligare arbete inom Spanienrörelsen inte redovisats, varken i protokoll eller i de så kallade komplementkällorna. Detta må vara olyckligt men jag ser det ändå inget problem för uppsatsen då jag är övertygad om att det man ansett vara viktigt också har redovisats i framförallt mötesprotokollen och dessutom har jag så pass mycket material ändå för att kunna visa på organisationernas arbete. Något man ska ha i åtanke är också att allt organisationsmaterial troligtvis inte sparats för eftervärlden vilket innebär att även material om Spanienrörelsen kan ha gått förlorat. Men som sagt bekymrar detta mig inte eftersom jag anser att det material jag har hittat är tillräckligt mycket och framförallt, tillräckliga för att besvara mina frågeställningar.

Tyvärr har jag inte haft tillgång till samma sorts källor från de organisationer som varit viktigast för undersökningen. Till exempel har jag inte haft tillgång till verksamhetsberättelser från kommunisterna av den enkla anledningen att de inte finns bevarade på arkivet. Men då tyngdpunkten i denna uppsats ligger hos syndikalisterna, den organisation jag också haft tillgång till mest material, så har jag inte sett det som något större hinder. Något som jag dock vill påpeka är att de protokoll jag har läst alla har varit handskrivna och vid vissa tillfällen har sekreterarens handstil varit svår att tyda. Detta kan ha gjort att till exempel namn ibland är felstavade eller rent utav helt fel. Men detta har framförallt varit ett problem vid just namn och jag anser att det inte finns någon anledning att tvivla på det sakliga innehållet i uppsatsen i det hänseendet.

2. Resultat

2.1 Hofors syndikalisters deltagande i Spanienrörelsen

2.1.1 Engagemanget väcks

Det första tecknet på Hofors syndikalisters engagemang i Spanienrörelsen finner man i en protokollsanteckning från ett möte den 13 september 1936 där man beslutar att bidra med 100 kr ur sin egen kassa till sina kämpande kamrater i Spanien. Man beslutar också att ta hem 200 exemplar av tidningen Arbetarens Spaniennummer från den 12 september med en uppmaning till samtliga mötesdeltagare att delta i försäljningen av dessa.⁴⁵ Hofors syndikalisters reaktion på Spaniehjälpen kom alltså relativt snabbt då den kom nästan precis en månad efter att huvudorganisationen SAC beslutade sig för att engagera sig i de spanska arbetarnas sak.⁴⁶ Med tanke på den tid som måste ha gått från att SAC:s beslut om insamling skickades runt i landet till dess att Hofors syndikalister samlades för att diskutera ärendet och beslutat sig för att delta vill jag påstå att reaktionen var nästintill omedelbar och ett första tecken på hur stort engagemang det fanns för de spanska arbetarna i Sverige och i Hofors.

Förutom att diskutera det föregående behandlade även Hofors syndikalister ett förslag att anordna ett föredrag med kamrat Souchy, en internationellt känd syndikalist⁴⁷, vilket överlämnades till styrelsen att besluta. Dessvärre meddelade styrelsen på ett möte den 10 oktober 1936 att föredraget med kamrat Souchy inte var möjligt att genomföra eftersom Souchy befann sig på en resa till Spanien. Däremot rapporterades det att av de 200 exemplaren av Arbetarens Spaniennummer hade man fått ungefär hälften sålda. På samma möte läste man också upp ett omröstningscirkulär från SAC angående ett förslag om att skänka 50 000 kronor ur SAC:s stödfond till de kämpande spanska kamraterna, 28 stycken röstade för förslaget och 0 röstade emot. Förutom detta meddelade också styrelsen att den så kallade ”Spanienfilmen” skulle komma till Hofors den 22 oktober 1936. En filmvisning som den 15 november 1936 rapporterades ha inbringat 162 kronor och 88 öre och dess utgifter blev endast 15 kronor. Detta gav en vinst på 147 kronor och 88 öre som man skänkte till Spaniens kämpande arbetare.⁴⁸ En riktig rivstart kan man kalla Hofors syndikalisters inledande engagemang i Spanienrörelsen.

⁴⁵ Hofors LS – Protokollsbok för Hofors LS 1931-37

⁴⁶ Lundvik (1980) s. 52-53

⁴⁷ Augustin Souchy - www.sac.se

⁴⁸ Hofors LS – Protokollsbok för Hofors LS 1931-37

När det började närma sig juletid 1936 diskuterade syndikalisterna en julinsamling till förmån för Spaniens kämpande arbetare och den 12 december föreslog styrelsen att beställa hem 100 stycken Spanienmärken till försäljning och detta förslag blev enhälligt antaget av mötesdeltagarna. Vidare ställde man frågan om Hofors lokala Spanienkommitté fortfarande var verksamma och en man vid namn Nilsson (som jag antar var syndikalisternas representant i kommittén) försäkrade att kommittén fortfarande var aktiv och var i arbete med att förbereda en ny insamling. På ett möte som ägde rum den 10 januari 1937 rapporterades det att man lyckats sälja samtliga Spanienmärken och dessutom att man drivit in kollekt vid ett föredrag med en kamrat Österberg som inbringade 45 kronor och 85 öre. Den 28 februari 1937 var det återigen dags för Hofors syndikalister att läsa upp cirkulär från SAC, närmare bestämt två stycken. Det var två stycken uppmaningar till sina medlemmar. Det första var en uppmaning till sina medlemmar att köpa spanska apelsiner och Hofors syndikalisters styrelse instämde i detta och beslutade att även i fortsättningen gynna försäljningen av spanska apelsiner. Den andra uppmaningen var av en helt annan sort. I den vädjade man till sina medlemmar att teckna en dagsinkomst eller mera till de spanska arbetarna. Även detta instämde Hofors syndikalister i och man beslutade att denna insamling skulle vara slutförd den sista april.⁴⁹ Ett antal tecknanden av dagsinkomst förekom, den 19 mars 1937 tecknades 11 stycken dagsinkomster till ett värde av 125 kronor och 20 öre och den 14 april 1937 tecknades ytterligare 14 stycken till ett värde av 225 kronor och 20 öre.⁵⁰ Detta anser jag visa exempel på dels den uppfinnesriktighet som fanns men även hur stor strävan var att hjälpa sina spanska kamrater. Att en tillsynes bagatellartad åtgärd som att köpa spanska apelsiner diskuterades samtidigt som en mer kännbar åtgärd att skänka dagsinkomster till Spanienrörelsen är enligt mig bevis på en genuin vilja och beslutsamhet att hjälpa.

I sin verksamhetsberättelse för år 1937 berättar syndikalisterna om tecknanden av dagsinkomster som skett och att man på så vis uppnått en aktningvärd summa pengar som skänktes till de spanska kamraterna. Men man konstaterar att alla medlemmar inte bidragit med en dagsinkomst trots att de har haft arbete under hela året och uppmanar att det ännu inte är för sent att teckna en dagsinkomst.⁵¹ Ytterligare dagsinkomster utöver de redan nämnda är från den 14 december 1937 då dagsinkomster värda 144 kronor och 85 öre tecknades, 31

⁴⁹ Hofors LS – Protokollsbok för Hofors LS 1931-37

⁵⁰ Hofors LS - Kassa-bok för Hofors L.S. 1931-1937

⁵¹ Hofors LS - Verksamhetsberättelse 1937

december 1937 då man tecknade för 86 kronor och 15 öre och den 31 juli 1938 då man uppnådde 59 kronor.⁵²

Under 1937 hölls det också ett föredrag med Ivan Faludi⁵³, en uppskattad syndikalistisk agitator,⁵⁴ men när under året det ägde rum framgår inte. Detta var ett föredrag som samlade in 50 kronor och 55 öre.⁵⁵ Man visade också under året en film som hette Spanien i revolt på Palladium och i samband med filmen hölls ett föredrag av Sigvard Åkerberg⁵⁶. Detta var ett arrangemang som samlade in 24 kronor.⁵⁷

2.1.2 Arbetet fortsätter

Den första anteckningen angående aktivitet i Spanienrörelsen från 1938 hos syndikalisterna är från ett möte som ägde rum den 13 mars som handlar om ett meddelande från SAC med en uppmaning att skaffa märken som utges av SAC till förmån för Spaniens kämpande kamrater. Man beslutade sig för att skaffa 200 stycken av dessa märken. Den 16 juni 1938 behandlades på ett möte ett omröstningscirkulär från SAC som handlade om man skulle skänka 50 000 kronor till den spanska broderorganisationen CNT. Omröstningen på mötet gav resultatet 15 röster för förslaget och 0 röster mot densamma.⁵⁸ Den 14 juli 1938 behandlades en fråga om syndikalisterna skulle ta hem några exemplar av Arbetarens Spaniennummer den kommande lördagen. Beslutet angående detta blev att de medlemmar som är hemma och var villig att ta på sig försäljningen kunde anmäla sig till expeditionen så skulle det ordnas. Den 27 september 1938 var en diskussion om ett föredrag återigen på ett mötes dagordning. Denna gång hade man fått en begäran från Ivan Faludi att återigen få komma till Hofors för att hålla ett föredrag under september eller oktober månad. Men återigen kände sig syndikalisterna tvingade att avstå anordnandet av ett föredrag. Anledningen var att man ansåg att intresset bland Hofors arbetare för tillfället var så lågt att föredraget bara skulle bli en onödig utgift för en redan ansträngd kassa. Ett första tecken på ett sviktande engagemang i Spanienfrågan visar sig.

⁵² Hofors LS - Kassa-bok för Hofors L.S. 1931-1937

⁵³ Hofors LS - Verksamhetsberättelse 1937

⁵⁴ Ivan Faludi – www.sac.se

⁵⁵ Hofors LS - Kassa-bok för Hofors L.S. 1931-1937

⁵⁶ Hofors LS - Verksamhetsberättelse 1937

⁵⁷ Hofors LS - Kassa-bok för Hofors L.S. 1931-1937

⁵⁸ Hofors LS - Protokollsbok för Hofors LS 1937-1944

Något som man däremot ansåg sig kunna anordna var en visning av "Spanienfilmen". På ett möte 11 november 1938 meddelades att "Spanienfilmen" skulle komma till Hofors den 14 december och att man tagit på sig ansvaret att ordna med lokal och reklam för detta. Under samma möte tog man dessutom också upp SAC:s Spanieninsamling till diskussion och beslöt att skänka 20 kronor ur kassan till insamlingen och dessutom fastställde man ett minibelopp på 2 kronor som skulle uttaxeras per medlem. Dagen efter visandet av Spanienfilmen (den 15 december) rapporterades det att filmvisningen samlat in 125 kronor och 63 öre. Under samma möte läste man upp ett meddelande att man under december månad kunde köpa en billighetsupplaga av boken "När vinet mognar". Författaren till denna bok hade skänkt sitt arvode för boken till Spaniens kämpande arbetare. På så vis kunde Spanien stödjas genom att sälja boken och man beslutade sig för att skaffa 10 stycken för försäljning. Man hade också fått en insamlingslista från den lokala Spanienkommittén som en man vid namn Danielsson tog ansvar för att sköta. Dessutom beslutade man på detta händelserika möte att ge ordföranden i uppdrag att författa en protestskrivelse mot den svenska regeringens beslut att sända en handlingsagent till Franco-Spanien.⁵⁹ Återigen visas prov på hur många olika tillvägagångssätt man hade för att kunna bidra till Spaniehjälpen.

2.1.3 Spanienrörelsen når sitt slut

Under 1939 var det början till slutet för Hofors syndikalisters Spanienarbete precis som i övriga landet eftersom inbördeskriget nådde sitt slut under detta år. Men helt inaktiva var man inte. Den 26 februari 1939 rapporterade syndikalisternas representant från en distriktskonferens i Skutskär. Där hade man beslutat att skicka 100 kronor till Spanien tillsammans med en hälsning till de spanska arbetarna. Man hade också antagit en protest mot den svenska regeringens beslut att sända en agent till Franco-Spanien. Under samma möte beslutade Hofors syndikalister att skänka 200 kronor till Spaniens arbetare och dessa 200 kronor skulle fördelas så att hälften skickades omedelbart och resten i nästa kvartal eller så fort deras kassa tillät ytterligare donationer. Den 23 mars 1939 diskuterade åter man ett omröstningscirkulär (troligen från SAC) som handlade om hjälp till de spanska flyktingarna. Omröstningen gällde om arbetsutskottet skulle få ta 100 000 kronor ur stridsfonden och skänka till flyktingarna och bland Hofors syndikalister röstade 10 stycken för detta och ingen röst lades emot förslaget.

⁵⁹ Hofors LS - Protokollsbok för Hofors LS 1937-1944

Den sista anteckningen i syndikalisternas protokoll angående Spanienrörelsen är från den 16 augusti 1939 då man på ett möte behandlade ett upprop från SAC om hjälp till de spanska flyktingarna, beslutet man nådde var att skaffa 50 stycken Spanienmärken till försäljning.⁶⁰ Dessa fick man sålda och det inbringade 22 kronor och 50 öre. Utöver dessa aktiviteter under 1939 kan man i kassaboken se tecken på ytterligare insatser. Den 12 januari så sände man iväg 20 kronor som man samlat in som kollekt på en julfest. Den 3 februari sände man iväg 75 kronor från en Spanieninsamling samt 51 kronor från en Spanienlista. 9 dagar senare skickade man iväg kollekt och inträde från ett Spanienmöte till ett värde av 46 kronor och 24 öre.⁶¹ Efter detta så finns det inga fler tecken på aktivitet i Spanienrörelsen från Hofors syndikalister i de källor jag har haft tillgång till.

2.1.4 Samarbete med andra organisationer

Hofors syndikalister engagerade sig inte enbart på egen hand i Spanienhjälpen, de var också representerade i Hofors lokala Spanienkommitté där man gemensamt med övriga deltagande organisationer deltog i insamlingar till förmån till Spanien.⁶² Ett exempel på en insamling med Hofors lokala Spanienkommitté som syndikalisterna deltog i ser man i en redogörelse från Spanienkommittén över en insamling till ett sjukhus åt det spanska folket som är daterat den 23 april 1937. Totalt samlades 2028 kronor och 65 öre och 23 stycken bidrag lämnades från organisationer och insamlingar i Hofors. Syndikalisterna bidrog med 132 kr och 20 öre och var med denna summa det sjunde största bidraget, mest bidrog kvinnoklubbarnas insamling vid avlöningen den 12 mars som samlade in 272 kronor och 62 öre. Även kommunisterna deltog i denna insamling och de bidrog med 40 kronor och 75 öre. Alla insamlade pengar skickades till den svenska hjälpkommittén för Spanien.⁶³ Dessvärre har jag i mina källor inte fått någon uppfattning över hur pass aktiv denna lokala Spanienkommitté var då denna insamling till sjukhuset är det enda exemplet på kommitténs arbete jag har funnit.

Det finns också bevis på att syndikalisterna, utöver den lokala Spanienkommittén, sökte mer samarbete med övriga organisationen på orten. Eller åtminstone att man försökte. Ett sådant försök började med att Hofors syndikalister den 14 mars 1937 diskuterade noninterventionspolitiken på ett möte. En man vid namn A. Nilsson redogjorde för

⁶⁰ Hofors LS - Protokollsbok för Hofors LS 1937-1944

⁶¹ Hofors LS - Kassa-bok för Hofors L.S. 1931-1937

⁶² Hofors LS - Verksamhetsberättelse 1937

⁶³ Hofors LS - D2 Insamlingslistor

noninterventionens uppkomst och poängterade att den endast gagnade fascisterna och att den spanska arbetarklassen endast hade nackdelar av den. På grund av noninterventionen stängdes arbetarklassen från varje möjlighet att köpa vapen och försvara sina demokratiska fri- och rättigheter. Och de demokratiska länderna införde straff för medborgare som deltog i kampen för demokratin mot fascismen genom att införa frivillighetsspärren som även den var ett resultat av noninterventionspolitiken. Trots detta lämnades de fascistiska länderna fritt att understödja Franco-fascisterna med såväl vapen som hela krigshäror. Nilsson fortsatte med att det var en arbetares skyldighet att visa den svenska arbetarregeringen att de ensamma fick ta ansvaret i fråga om noninterventionen och att man genom protester och demonstrationer skulle visa att man inte sympatiserar med regeringen denna fråga. Efter en stunds ytterligare diskussion beslutade man att tillstålla SAC:s arbetsutskott en uppmaning att sätta igång och utarbeta en protestkampanj mot noninterventionspolitiken. Man beslutade också utöver detta att anordna ett lokalt diskussionsmöte i Hofors så fort som möjligt och till detta möte bjuda in ortens alla organisationer och klubbar. Nästan en månad senare (den 11 april 1937) följdes detta möte upp och styrelsen meddelade att de varit i kontakt med SAC:s arbetsutskott angående noninterventionen och att man fått till svar att utskottet redan startat en författning om att samla de olika LS i ett upprop i frågan. Man beslutade också att skaffa exemplar av SAC:s manifest av noninterventionspolitiken och dela ut dessa bland allmänheten. Angående det lokala diskussionsmötet meddelade styrelsen att man skickat inbjudan till Hofors Socialdemokratiska arbetarkommun, Socialistiska arbetarkommun och Kommunistiska arbetarkommun till att offentligt diskutera noninterventionen den 18 april 1937.⁶⁴

I protokollsanteckningar från kommunisterna den 17 april 1937 meddelade ordföranden att man fått en inbjudan från Hofors syndikalister och att man godtagit inbjudan samt beslutat att två herrar vid namn Sandberg och Klintberg inleder som talare för kommunisterna.⁶⁵

Kommunisterna var också den enda organisationen, förutom syndikalisterna, som deltog på mötet, det framgår av en protokollsanteckning från syndikalisterna från den 7 maj 1937.⁶⁶ För att se varför socialdemokraterna och socialisterna inte deltog i diskussionsmötet läste jag också protokoll från dessa. Hofors socialdemokrater bekräftar den 17 april 1937 att man

⁶⁴ Hofors LS – Protokollsbok för Hofors LS 1931-37

⁶⁵ Hofors Kommunistparti - Mötesprotokoll 1923-1941

⁶⁶ Hofors LS – Protokollsbok för Hofors LS 1931-37

mottagit en inbjudan till diskussionsmötet och att man beslutat att lägga inbjudan till handlingarna.⁶⁷

Även socialisterna bekräftar inbjudan den 15 april 1937 och socialisternas styrelse beslutade att uppmana sina medlemmar att besöka mötet. Varför det trots uppmaningen inte fanns några socialister representerade på mötet framgår inte men en tänkbar anledning till det är att socialisterna själva anordnade ett föredrag angående Spanien dagen före diskussionsmötet (alltså den 17 april) och att socialisternas medlemmar inte haft viljan att engagera sig mer än så.⁶⁸ Även socialdemokraterna anordnade ett föredrag dagen före diskussionsmötet (men vad föredraget handlade om framgår inte) och även det kan vara en anledning till dess frånvaro.⁶⁹ Jag kan dock inte undgå att leka med tanken att socialdemokraternas frånvaro på diskussionsmötet också var ett resultat av en mer tydlig partipolitik. Huvudorganisationen SAP var inte intresserad av samarbete med andra arbetarorganisationer under bildandet av Svenska Hjälpkommittén för Spanien 1936⁷⁰ och jag tror inte heller att det är en omöjlighet att socialdemokraterna i Hofors följer denna partipolitik även i detta hänseendet och därför avstår att delta på ett diskussionsmöte tillsammans med ortens övriga arbetarorganisationer.

2.1.5 Gemensamma möten fortsätter

Om detta diskussionsmöte med kommunisterna gav syndikalisterna blodad tand eller ej kan man bara sia om men faktum är att de fortsatte att planera för fler diskussionsmöten i Spanienfrågan. Den 8 augusti 1937 lämnades ett förslag att tillsammans med Ungdomsklubben anordna tre danskvällar i Backhyttan och om dessa kvällar blev lyckade och gick med vinst ville man ordna ytterligare ett diskussionsmöte med kommunisterna. Om de tre danskvällarna inte gick med vinst eller om kommunisterna inte var intresserade framgår inte men det finns inget i källorna som tyder på att ännu ett diskussionsmöte med kommunisterna ägde rum. Däremot meddelade en KJ Andersson på ett möte den 12 september 1937 att socialisterna efterfrågat ett samarbete rörande anordnandet av ett Spanienmöte och att se till att ett möte skulle ske utnämnde syndikalisterna KJ Andersson och Gunnar Ström.

⁶⁷ Hofors SAP - Protokollsbok för Hofors Arbetarekommun 1933-1938

⁶⁸ Hofors SP - Styrelseprotokoll 1936-1939

⁶⁹ Hofors SAP – Protokoll Styrelse 1933-1939

⁷⁰ Lundvik (1980) s. 55-61

Den 10 oktober 1937 rapporterade dessa herrar att man gemensamt med socialisterna beslutat att ett upplysningsmöte i Spanienfrågan skulle hållas den 23 november 1937 och som talare från syndikalisterna utsågs Axel Österberg. Socialisterna hade också ställt frågan om man inte kunde anordna gemensamma upplysningsmöten för hela distriktet. Något som tydligen godkändes eftersom kommittén för det kommande Spanienmötet den 14 november 1937 rapporterade att skrivelser tillställts de olika organisationerna. På samma möte (den 14 november) meddelade en Diffner att han gått för Spanieninsamlingen och samlat in 74 kronor och 75 öre.⁷¹ Att just syndikalister och socialister gemensamt genomförde aktioner var inget unikt för just Hofors då det skedde på andra platser i landet också, till exempel i Dalarna.⁷² Dessa gemensamma aktioner kan mycket väl ha varit resultatet av att huvudorganisationerna i ett tidigt skede av Spanienrörelsen gått samman i gemensamma aktioner⁷³ och att detta fick de lokala organisationerna runt om i landet att också söka samarbete för att möjligtvis ha tillgång till mer resurser eller att nå ut till en större publik.

Kommunisterna var en av dessa organisationer som fick en inbjudan till Spanienmötet och denna inbjudan behandlades på ett styrelsemöte den 30 oktober 1937 och styrelsen beslutade att delta i mötet. Som talare från kommunisterna begärde man att få Gustaf Johansson eller Hilding Hagberg. Kommunisternas ordförande meddelade sen på ett styrelsemöte, som hölls på ett datum som för mig är okänt, att Hagberg skulle vara kommunisternas talare samt att frontkämpen Gösta Petterson skulle delta i mötet.⁷⁴ På ett möte hos kommunisterna efter Spanienmötet som hölls den 12 december 1937 rapporterades det från Spanienmötet och man sade att talaren Hagberg på ett glänsande sätt förklarade kommunisternas ställning till det spanska folkets kamp. Det rapporterades också att en kollekt som tagits upp för den på mötet deltagande frontkämpen Gösta Pettersson inbringade 34 kronor.⁷⁵ Även syndikalisterna rapporterade från Spanienmötet och det gjorde man också på ett möte den 12 december 1937. Rapporten berättade att utöver utgifterna så inbringade diskussionsmötet 10 kronor och 20 öre per organisation och att man sände sin del till SAC:s Spanieninsamling. Under samma möte lästes ett cirkulär (vilken avsändaren är vet jag inte men misstänker att det är SAC) om hjälp för Spaniens arbetare i kampen mot fascismen. Vid detta tillfälle hade inte syndikalisterna i Hofors möjlighet att skänka ytterligare pengar då kassan inte tillät detta. Men man beslutade

⁷¹ Hofors LS – Protokollsbok för Hofors LS 1931-37

⁷² Henningsson (2004) s. 214

⁷³ Lundvik (1980) s. 53-58

⁷⁴ Protokollsbok för KAK:s styrelsemöten 1935-1939

⁷⁵ Protokoll SKP 1937-41

att genom tidningen uppmana sina medlemmar som ännu inte tecknat någon dagsinkomst att göra det i möjligaste mån. Men man vädjade också till medlemmar som redan gjort det att teckna igen eftersom Spaniens arbetare behöver det.⁷⁶

Den 10 maj 1938 var det återigen aktuellt med ett samarbete med socialisterna. Under diskussioner angående protestskrivelser och möten mot noninterventionen beslöt man att försöka samarbeta med socialisterna för att få Ragnar Johansson, uppskattad syndikalistisk talare och redaktör för *Federativ*,⁷⁷ till Hofors för ett möte och man beslutade att detta var styrelsens uppgift att sköta.⁷⁸ På ett styrelsemöte den 30 juni 1938 visar det sig att man har kommit i kontakt med Ragnar Johansson och att han är villig att komma till Hofors för att hålla ett Spanienföredrag den 9 eller 10 juli om syndikalisterna så önskade. Dessvärre var styrelsen enig i sitt beslut om att just dessa dagar inte var speciellt lämpliga att hålla föredrag på. Detta eftersom den så kallade Edskenfesten börjar just dessa dagar och under denna fest var Georg Branting engagerad att hålla ett Spanienföredrag. Därför var man av den uppfattningen att man inte skulle kunna locka till sig så mycket publik som vore önskvärt. Ett föredrag med Ragnar Johansson kom alltså inte att äga rum.⁷⁹

2.1.6 Medlemsstatistik hos Hofors syndikalister

För att se om Hofors syndikalister gick framåt under undersökningsperioden har jag studerat medlemstalen i organisationen under den aktuella perioden. Vid årets start 1936 hade syndikalisterna 244 medlemmar och när man nått årets slut hade dessa sjunkit till 239. Denna minskning förklarar man med att några medlemmar under året hade utflyttats till andra LS, t.ex. Engelsfors och Torsåkers LS. Under 1937 ökade medlemstalen från 239 till 260 vid årets slut, det är en ökning på 21 stycken medlemmar. På plussidan hade man under året 39 nya medlemmar, 6 stycken som återinträtt i organisationen samt 39 som kommit till Hofors från andra LS. På minussidan fanns 31 stycken som gått till andra LS, 19 stycken som lämnat organisationen, 10 stycken som strukits på grund av bristande betalning och 3 stycken medlemmar som avlidit.

⁷⁶ Hofors LS - Protokollsbok för Hofors LS 1937-1944

⁷⁷ Ragnar Johansson – www.sac.se

⁷⁸ Hofors LS – Protokollsbok för Hofors LS 1937-1944

⁷⁹ Hofors LS - Hofors Lokala Samorganisation Styrelseprotokoll 12/11-1920 – 9/8-1961

Dessvärre för Hofors syndikalister var inte 1938 års medlemstal lika positiva som för 1937. Vid årets början hade man alltså 260 men dessa hade vid årets slut sjunkit till 223 stycken. En minskning på 37 stycken. Under året fick man 26 stycken nya medlemmar, 20 stycken som flyttat in från andra LS och 2 stycken som återinträtt i organisationen. Men man tappade 59 stycken som flyttat till andra LS, 16 stycken som lämnat organisationen och 10 stycken som uteslutits på grund av bristande betalning. Detta kan naturligtvis vara en del av förklaringen till att arbetet för Spanienhjälpen avtog bland syndikalisterna under 1938. Att tappa 37 stycken potentiella bidragsgivare är naturligtvis något som måste märkas under en pågående Spanienrörelse i Hofors och att 10 stycken uteslutits från organisationen på grund av bristande betalning kan påvisa att medlemmarnas ekonomiska situation kan ha varit bekymmersam för vissa och därmed försvårat arbetet med Spanienhjälpen. Denna förlust på 37 medlemmar förklarar styrelsen med att arbetstillgången på orten minskat vilket tvingat medlemmar att flytta till andra orter. Men styrelsen erkänner också att de så kallade reformisterna lyckats skrämna över eller genom monopolisering av arbetsplatserna tvingat, som de kallar dem, de mindre ideellt betonade kamraterna att lämna organisationen.⁸⁰ Detta tycker jag att det finns anledning att berätta mer om.

2.1.7 Monopolkrig

Dessa reformisters kamp mot syndikalisterna nämns redan den 26 april 1936 på ett möte. Där läses en skrivelse från syndikalisterna upp. I skrivelsen kan man bland annat läsa följande:⁸¹

Den kampanj, som den svenska LO inlett för att utrota de syndikalistiskt organiserade arbetarna och deras organisationer måste på det skarpaste fördömas. De medel, som att man för att nå detta mål använder sig utav, nämligen monopol på arbetsplatsen, måste för varje socialistiskt tänkande arbetare framstå som det mest avskyvärda och förhatliga medel. Vi fastslå att varje arbetare, varje organisation som av den maktfullkomliga LO:s ledning låter sig engageras i detta monopolkrig mot kamrater tillhörande en annan revolutionär och på klasskampens grund byggd organisation måste vara socialistiskt defekt.⁸²

Under 1936 började alltså LO och, som syndikalisterna kallade dem, platsens reformistiska organisationer att försöka få ensamrättigheter på arbetstillfällen inom byggnadsindustrin. Reformisterna hade bland annat försökt blockera byggmästare som syndikalisterna redan träffat överenskommelse med. Men under 1936 och 1937 hade inte syndikalisterna drabbats nämnvärt av dessa försök mycket tack vare medlemmarnas ståndaktighet och moraliska

⁸⁰ Hofors LS - Verksamhetsberättelser 1936-38

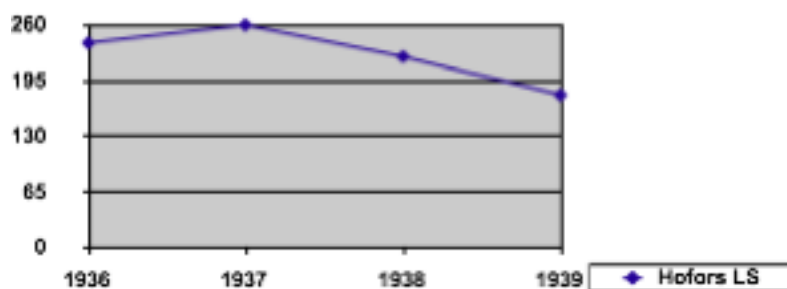
⁸¹ Hofors LS – Protokollsbok för Hofors LS 1931-37

⁸² Hofors LS – Protokollsbok för Hofors LS 1931-37

styrka. Men under 1938 började man alltså känna av trycket från reformisterna och då framförallt de i grovarbetarkåren då de större arbetsplatserna monopoliserats av reformisterna och, som jag redan nämnt, vissa medlemmar lämnade syndikalisterna.⁸³ Detta får man enligt mig anse vara naturligt, att personer som har svårt att få arbete på grund av sin inblandning i en viss politisk organisation helt sonika lämnar denna organisation för att kunna tjäna sitt, och kanske sin familjs, uppehälle.

För att återgå till medlemsstatistiken så finns det ett år kvar att redovisa, nämligen 1939. Vid årets början hade man 223 medlemmar och vid årets slut hade dessa sjunkit till 178. Nu hade man endast fått 5 nya medlemmar, 3 stycken som återinträtt i organisationen och 11 stycken som flyttat in från andra LS. 52 stycken hade flyttat från Hofors till andra LS, 8 stycken uteslöts på grund av bristande betalning och 4 stycken hade lämnat organisationen. Denna fortsatta nedgång förklaras med att arbetstillgången fortfarande hade minskat vilket tvingat medlemmar att flytta till andra orter. Men de tvingas också fortsätta att erkänna att reformisternas fortsatta kamp mot syndikalisterna hade burit frukt och lyckats skrämman över de mindre ideellt betonade kamraterna. Man tycker dock att organisationen klarat sig förhållandevis bra med tanke på den förföljelse man varit utsatt för.⁸⁴

Diagram över Hofors syndikalisters medlemsstatistik⁸⁵

2.1.8 1937 – det aktiva året

Efter en jämförelse över aktiviteten i Spanienrörelsen bland Hofors syndikalister under den aktuella perioden ser man att året 1937 var det år som man var som aktivast i arbetet för de spanska arbetarna. Detta ser man också när man undersöker hur ofta frågor i ämnet Spanienrörelsen diskuterades under syndikalisternas möten. Under det första året, 1936, arrangerade Hofors syndikalister 19 möten varav man på 4 av dessa diskuterade Spanien i

⁸³ Hofors LS - Verksamhetsberättelser 1936-38

⁸⁴ Hofors LS verksamhetsberättelser 1939

⁸⁵ Hofors LS – Verksamhetsberättelser 1936-39

någon form. Alltså i 21 % av fallen. En låg siffra kan tyckas men då ska man ha i åtanke att deras engagemang inte väcktes förrän i september månad 1936. Följande år 1937, det aktiva året, blev Spanienfrågor ett mycket mer diskuterat ämne på Hofors syndikalisters möten. Totalt under året hölls 12 möten varav Spanienfrågor diskuterades i 10 av dessa möten, 83 % av fallen.⁸⁶ Följande år bröts dock den fina trenden i Hofors syndikalisters Spanienrörelse. Hofors syndikalisters styrelse var inte nöjda med resultatet av 1938 års arbete i Spanienrörelsen från deras sida, tvärtom så kallade de själva det för ett sorgligt kapitel. Den summa pengar man samlat in under året var cirka 250 kronor men då räknade man inte med det som samlats in vid filmföreställningar och dylikt. Så här skriver man själv om saken:⁸⁷

Den summan är mångdubbelt för liten och här måste vi alla taga en självransakan samt överväga om icke de Spanska kamraternas insats i allas vår frihetssträvan är mera värt från vår sida. Ännu är det ej försent att visa vår solidaritet. Kanske för att påverka segerresultatet, men all den nöd som nu drabbar våra Spanska kamrater och deras familjer, måste mana oss till kraftansträngningar för att i någon mån lätta deras bekymmer för dagskraven.⁸⁸

Under 1938 var också frågor angående Spanienrörelsen som diskuterades under deras möten betydligt mindre. Av 16 anordnade möten under året diskuterades Spanienfrågor endast i 8 av dessa, alltså sjönk frekvensen till 50 % mot för 1937 års fina 83 %. Den neråtgående trenden fortsatte under 1939 som var Spanienrörelsens sista år, ett år då man endast anordnade 6 möten under hela året och diskuterade Spanienfrågor i två av dessa.⁸⁹ Varför sjönk aktiviteten i Spanienrörelsen bland syndikalisterna så drastiskt från 1937 till det avslutande året 1939? Möjligen kan en förklaring till det finnas bland de svikande medlemstalen som även de sjönk från 260 år 1937 till 178 år 1939. Att de insamlade medlen sjönk allteftersom är inte så konstigt eftersom underlaget för insamlingarna ständigt minskade. Men den minskande aktiviteten kan också ha sin förklaring i de sjunkande medlemstalen. Detta i och med att styrelsen nu kanske var tvungen att lägga mer energi på att vända de sjunkande medlemstalen än att engagera organisationen i Spanienrörelsen.

2.1.9 Skillnader mellan kommunister och syndikalister

Kommunisternas Spanienrörelse

⁸⁶ Hofors LS – Protokollsbok för Hofors LS 1931-44

⁸⁷ Hofors LS - Verksamhetsberättelse 1938

⁸⁸ Hofors LS - Verksamhetsberättelse 1938

⁸⁹ Hofors LS – Protokollsbok för Hofors LS 1931-44

Som det redan har framkommit i uppsatsen var noninterventionen något som engagerade och upprörde kommunisterna i Hofors. På ett möte den 28 november 1936 diskuterade man de händelser som pågick i Spanien. En man vid namn A Andersson ansåg att Sovjet inte skulle ha skrivit under noninterventionen och att kommunisterna skulle ta ställning mot fascisterna och agitera på arbetsplatser. En man vid namn Söderberg fortsatte med att han inte kunde erkänna Per Albin Hansson för arbetarledare eftersom han stod på den borgerliga vänsterns sida. En man vid namn Klintberg fortsatte med att den borgerliga demokratin inte var något att eftersträva för arbetarklassen eftersom den bara var en dimbildning för att framalstra fascismen. Man beslutade på mötet att samtala med socialdemokraterna om att anordna en diskussion. Den 12 december följdes detta beslut upp när ordföranden meddelade att han varit i kontakt med delar av socialdemokraternas styrelse angående ett gemensamt diskussionsmöte. Men socialdemokraterna var inte intresserade av att medverka på ett diskussionsmöte, varför framgår inte i källorna. Kommunisterna lät sig dock inte nedslås utan beslöt sig för att göra ett nytt försök inom en snar framtid. Det dröjer ända till den 29 augusti 1937 tills nästa försök, som man ser i källorna, då man beslutar att återigen ta kontakt med socialdemokraterna för att anordna ett gemensamt solidaritetsmöte för Spanien. Nästan en månad senare, den 26 september, läser man upp en skrivelse och en resolution som man ska skicka till FCO (Fackliga Central Organisationen) som godkändes och man föreslog att Pär Norling och Georg Branting ska vara talare på detta möte. Men när, om eller hur detta möte gick framgår tyvärr inte i källorna.⁹⁰ Däremot framgår det i källorna att man den 11 april 1937 beslutade att delta i FCO:s första majdemonstration eftersom kommunisterna höll med FCO:s paroller för frihet, demokrati, solidaritet med spanska folkets frihetskamp.⁹¹

Den 4 december 1937 diskuterade man hos kommunisterna på ett möte insamlingslistor till Spanien som man fått från partiet men dessa listor skickade man tillbaka med en upplysning att det fanns en Spanienkommitté på orten. Men man beslutade sig i alla fall för att anordna en insamling för att sända julpaket till de svenska frontkämparna i Spanien, en man vid namn Skärström tog på sig ansvaret att genomföra detta.⁹² På ett möte åtta dagar senare rapporterade denne Skärström att den insamlingen samlat in 7 kronor. Den 28 januari 1938 undrade Skärström om man fått svar på den skrivelse till FCO man skickat angående solidaritetsmötet. Ordföranden för kommunisterna svarade att skrivelsen hade skickats vidare

⁹⁰ Hofors Kommunistparti - Mötesprotokoll 1923-41

⁹¹ Hofors Kommunistparti - Styrelseprotokoll 1935-39

⁹² Hofors Kommunistparti - Mötesprotokoll 1923-41

av FCO till Spanienkommittén men att något solidaritetsmöte inte verkade bli av. Sedan dröjer det ända tills den 30 oktober tills nästa aktivitet i Spanienrörelsen äger rum enligt mina källor, då rapporterade ordföranden att partistyrelsen beslutat om dubbel kontingent för november månad som skulle skänkas till Spanienkommittén.⁹³ Den 12 november rapporterades det på ett styrelsemöte om partiets extra uttaxering och dessutom beslutade styrelsen att de märken som var avsedda för det ändamålet skulle delas ut till uppördsmännen. Det sista tecknet jag kunde finna i källorna från kommunisterna på Spanienrörelse är från den 3 juni 1939 då man mottagit cirkulär och listor för Spanieninsamlingen men dessa beslutade man återigen att skicka tillbaka med en hänvisning till Spanienkommittén.⁹⁴

Det som jag framförallt lägger märke till när jag jämfört kommunisternas Spanienrörelse jämfört med syndikalisternas i Hofors är att syndikalisterna är mer aktiva utanför den lokala Spanienkommittén än vad kommunisterna är. Som man kan se ovan så händer det flera gånger att kommunisterna avstår vidare insatser i Spaniehjälpen med motiveringen att de redan är delaktiga i ortens Spanienkommitté. Syndikalisterna å andra sidan engagerade sig i högre utsträckning i hjälparbete även utanför sin inblandning i den lokala Spanienkommittén. Om detta innebar att syndikalisterna var mer engagerade i Spaniehjälpen än kommunisterna är omöjligt att svara på utifrån de källor jag haft tillgång till, även om det kan kännas lockande att tro så. Men det finns även en möjlighet till att kommunisterna i sin tur var mer engagerade i den lokala Spanienkommittén än syndikalisterna, att det var där man lade sina resurser som kan ha varit minst lika stora som syndikalisternas. Detta har jag dessvärre ingen möjlighet att undersöka närmare eftersom materialet som den lokala Spanienkommittén efterlämnat är alldeles för bristfällig.

En annan, om än lite mindre, skillnad jag kan se mellan dessa två organisationerna är angående försök till samarbete med andra organisationer. Kommunisterna sökte samarbete med socialdemokraterna (precis som Lundvik konstaterade i den historiska bakgrunden) medan syndikalisterna visade ett mer öppet sinne och sökte samarbete med flera organisationer på orten men det som var mest fruktsamt var samarbetet med socialisterna som man tillsammans med anordnade ett antal möten. Även detta kan man finna exempel på i den historiska bakgrunden då man ser exempel på samarbete mellan syndikalister och socialister. I

⁹³ Hofors Kommunistparti - Mötesprotokoll 1923-41

⁹⁴ Hofors Kommunistparti - Styrelseprotokoll 1935-39

övrigt skiljer sig organisationernas arbete inte sig åt nämnvärt utan båda deltog i ortens Spanienkommitté samt i övrigt hjälparbete som var vanligt under denna period. En aspekt som jag dock tycker att man ska ta i beaktning när man jämför dessa två organisationer är det faktum att den ena (kommunisterna) är politisk och den andre (syndikalisterna) är en fackföreningsrörelse. Anledningen till detta är att det är lättare att ”komma undan” med hur man röstar i riksdagsval och dylikt. Man behöver inte skylda med vad man röstar på om man nu inte vill det. Att vara medlem och aktiv i en fackförening kan vara betydligt mer synligt för samhället och kan då också vara mer känsligt (framförallt under denna tid) gentemot arbetsgivarna som sitter på makten i företagen. Detta kan i min mening innebära att även om man sympatiserar med en fackföreningsrörelse väljer man att inte vara aktiv i den organisationen för att man helt enkelt är mån om att behålla sin anställning.

2.1.10 Sammanfattning

I det här skedet kan det vara på sin plats med en sammanfattning över det jag har kommit fram till i min undersökning. Syndikalisternas Spanienrörelse i Hofors var på inget vis annorlunda än andra organisationers Spanienrörelse runt om i landet. Man anordnade föredrag, visade filmer angående Spanienkonflikten, medlemmar skänkte delar av sin lön till Spanienrörelsen, man deltog i insamlingar och så vidare samtidigt som man fanns representerade i Hofors lokala Spanienkommitté. Under de fyra åren som Spaniehjälpen var aktiv var 1937 det året som man var som mest aktiv för att sedan gradvis sjunka fram till rörelsens slut 1939, vilket styrelsen beklagade när de kommenterade det skrala arbetet för Spaniens folk 1938. Syndikalisterna sökte också samarbete med ortens andra organisationer främst för att gemensamt anordna möten och föredrag. Detta gav en blandad utdelning då organisationer som socialdemokraterna inte alls verkade intresserade av ett samarbete med syndikalisterna men socialisterna å andra sidan visade sig mer intresserade av ett visst samarbete med syndikalisterna. Även kommunisterna på orten deltog i möten anordnade av Hofors syndikalister. Skillnader jag har kunnat urskilja mellan syndikalisternas Spanienrörelse kontra kommunisternas är främst två saker. Den första är att syndikalisterna tycks enligt mina källor vara mer engagerade i Spaniehjälpen i arbetet utanför den lokala Spanienkommittén. Den andra skillnaden rör sökandet av samarbete med andra organisationer. Kommunisterna tycks ha varit mer intresserade av ett samarbete med socialdemokraterna medan syndikalisterna sökte samarbete med ett flertal organisationer (däribland socialdemokraterna och kommunisterna).

3. Slutsats

Då är det dags att summera den här studien och vad har jag då kommit fram till? Jag ska besvara och diskutera de frågeställningar jag har ställt till mitt arbete och jag börjar med att besvara de tre mindre frågeställningarna först och avslutar med att diskutera min huvudfrågeställning.

Hofors syndikalisters Spanienrörelse var på intet sätt annorlunda andra organisationers Spanienrörelser. Man anordnade diskussion- och upplysningsmöten i Spanienfrågan, man deltog i insamlingar samtidigt som man själva anordnade insamlingar, man visade så kallade Spanienfilmer och sålde Spanienrelaterade saker som Spanienmärken och tidningsnummer tillägnade Spanien. Dessutom så tecknade medlemmar i syndikalisterna dagsinkomster som man skänkte till Spanien. Exempel som dessa finner man också bland den nationella Spanienrörelsen som man kan läsa om i avsnittet historisk bakgrund. Man blandade sig också i politiken genom att bland annat protestera mot Sveriges delaktighet i noninterventionen och gav sitt stöd till alternativa sätt att stödja Spanien som att till exempel köpa spanska apelsiner. I Hofors var syndikalisterna delaktiga i den lokala Spanienkommittén där man gemensamt med ortens övriga engagerade organisationer arbetade för att stödja det spanska folket men utöver detta var man också delaktiga i sig egen organisations (SAC) insamlingar till samma ändamål. Detta gav syndikalisterna goda förutsättningar att kunna synas mycket under Spanienrörelsen och verkligen göra sin röst hörd. Men mer om det senare.

I frågan om man kan se om syndikalisterna sökte sig närmare någon annan organisation, som man kan se i Lundviks arbete kan se att kommunisterna gjorde, kan man svara ja. Och precis som i Lundviks och Henningssons arbete där man ser att syndikalister samarbetade med det socialistiska partiet gjorde också syndikalisterna i Hofors så i vissa fall. Man anordnade ett diskussionsmöte och planerade dessutom för fler möten tillsammans med socialisterna som dessvärre inte blev verklighet. Men att detta gemensamma arbete med socialisterna skulle vara av samma taktiska skäl som kommunisternas närmande till socialdemokraterna tror jag inte att det ligger någonting i. Dels finns det inget i källorna som talar för det och jag tror att detta samarbete mer var ett sådant för att slå samman sina resurser. Till exempel för att eventuellt dela på utgifterna och för att kunna nå ut till fler än vad som vore fallet om man enskilt anordnat diskussionsmöten.

Kan man då se några skillnader i arbetet med Spanienrörelsen mellan Hofors syndikalister och kommunister? Jag skulle vilja svara ja på den frågan. Framförallt verkar syndikalisterna ha varit mycket mer engagerade och arbetat mer för Spanien i Hofors. Något som visade sig flera gånger var att när kommunisterna fick förfrågningar angående Spanieninsamlingar skickade man tillbaka dessa till avsändaren med en hänvisning till den lokala Spanienkommittén. Man verkade med andra ord inte så engagerade i insamlingar för egen del, att man inte själva ordnade insamlingar utan förlitade sig på att den lokala Spanienkommittén skulle sköta detta arbete och kanske ansåg man att deras engagemang i Spanienkommittén var tillräcklig. Det kan mycket väl vara så att kommunisterna å andra sidan var mycket engagerade och tog stor plats i denna lokala kommitté men att detta inte framgår i de källor jag haft tillgång till. Hos syndikalisterna däremot rapporterades det relativt ofta om insamlingar som man var delaktiga i och en anledning till detta är att SAC hade en egen Spanieninsamling. En insamling som alltså Hofors syndikalister var tvungna att engagera sig i aktivt om man ville bidra. Men det var inte bara när det gäller insamlingar som syndikalisterna verkar mer engagerade än kommunisterna. Enligt mina källor anordnade man filmvisningar, föredrag och försäljning av tidningar för att nämna några exempel och detta är något som man inte finner motsvarigheter bland kommunisterna. Men återigen vill jag påpeka att det är möjligt att kommunisterna i sin tur hade en ledande roll i den lokala Spanienkommittén och kanske därför ansåg att något vidare arbete i Spanienrörelsen i kommunisternas namn inte var nödvändigt och att detta arbete redovisades någon annanstans. Något som däremot man har gemensamt är att de båda upprördes över noninterventionen, något som de båda diskuterade under sina möten. Kommunisterna var ju också den enda av de inbjudna organisationerna som deltog på det av syndikalisterna anordnade diskussionsmötet angående just noninterventionen.

De båda organisationerna sökte också samarbete med andra organisationer för att anordna diskussionsmöten men de sökte samarbete på olika håll, syndikalisterna med socialisterna och kommunisterna med socialdemokraterna. Men för kommunisternas del slutade det bara med försök, så vitt jag vet fick de inte till något möte med socialdemokraterna men varför de inte fick det framgår inte i källorna. Möjligen kan ett svar till detta finnas i Lundviks arbete där han visar att kommunisterna sökte sig närmare socialdemokraterna och att detta inte var något som socialdemokraterna var positiva till. Och kanske var socialdemokraterna i Hofors av samma uppfattning och därmed inte ville delta i möten arrangerade av och med kommunisterna.

Avslutningsvis är det dags att diskutera själva syftet till uppsatsen. Att se om man kan finna fler exempel på det Lundvik kom fram till, att kommunisterna tack vare ett aktivt och framgångsrikt arbete i Spanienrörelsen gick framåt. Och det leder fram till uppsatsens huvudfrågeställning: Kunde syndikalisterna, liksom kommunisterna på vissa andra orter i landet, i Hofors genom ett aktivt och framgångsrikt engagemang i Spanienrörelsen öka sitt inflytande och sin popularitet på orten? Det enkla svaret på den frågan blir nej men det finns anledning till att diskutera frågan ytterligare. Man kan inte säga att syndikalisterna varken ökade sitt inflytande på orten eller sitt medlemstal. Faktum är att under undersökningsperioden var det bara under år 1937 som organisationens medlemstal gick uppåt. Under 1938 och 1939 gick medlemstalen ner och det berodde enligt syndikalisterna själva på att arbetstillgången på orten minskat vilket fått många medlemmar att lämna orten men de lämnade inte själva organisationen utan bara Hofors syndikalister. Majoriteten av de som lämnat Hofors syndikalister var trogen SAC på annat håll. Faktum är att antalet som lämnade organisationen helt inte översteg antalet nya medlemmar varken 1938 och 1939. En annan anledning till organisationens minskade medlemstal och dessutom till att man inte fick ökat inflytande på orten är att under hela perioden motverkades man av LO och de reformistiska organisationerna som ville få bort syndikalisterna från orten. Dessa hade också en viss framgång i detta då ett flertal medlemmar enligt syndikalisterna lämnat organisationen just av den orsaken. Det kan också ha varit så att det faktum att Hofors syndikalister var en fackföreningsrörelse dessvärre för dem också innebar att människor som trots allt sympatiserade med dem inte vågade gå med i organisationen eller öppet visa sitt stöd eftersom detta kan ha setts med blida ögon hos arbetsgivarna, LO och de reformistiska organisationerna.

Jag finner det dock vara intressant att det under det år man ökade sitt medlemstal, 1937, också var det år man var som aktivast i Spanienrörelsen. Detta kan man bland annat se på deras mötesprotokoll där man ser att på 10 av årets 12 möten diskuterade man Spanienfrågor. Förutom detta var man delaktiga i den lokala Spanienkommitténs arbete samtidigt som man bedrev egna insamlingar, man anordnade och deltog på möten med såväl socialister som kommunister, man anordnade föredrag och filmvisning och med andra ord var man väldigt aktiv och synlig i Spanienrörelsen. Har det något att göra med att syndikalisterna ökade sitt medlemstal? Med tanke på Lundviks arbete och min hypotes skulle det kunna vara så. Att syndikalisternas engagemang och solidaritet för de spanska arbetarna och deras tydliga

ställningstagande i konflikten skulle ha lockat till sig fler medlemmar. 1937 var också året man fick flest nya medlemmar, 39 stycken jämfört med 26 stycken 1938 och 5 stycken 1939. En ökning av medlemmar borde också innebära ett ökat inflytande på orten. Men att med säkerhet fastslå att denna ökning för syndikalisterna berodde på ett aktivt Spanienengagemang, som det gjorde för kommunisterna, anser jag att man inte kan göra. Det skulle kunna vara så men det kan lika gärna ha berott på något helt annat eller till och med varit en lyckans tillfällighet. För att kunna fastslå att syndikalisterna gått framåt tack vare Spanienrörelsen hade det behövts en lika aktiv Spanienrörelse under 1938 och 1939 tillsammans med ett ökande medlemstal. Men så var som bekant inte fallet. Under 1938 var man själva missnöjda med arbetet i Spanienrörelsen och det verkar som att det inte var på grund av att styrelsen inte var villiga att engagera sig utan att intresset bland ortens arbetare och organisationens medlemmar inte fanns. Spanienfrågor som diskussionsämne under möten minskade också under 1938 då man under 8 av årets 16 möten diskuterade Spanienfrågor. Under 1939 så nådde inbördeskriget sitt slut och därmed också Spanienrörelsen. Så för att återigen svara på frågan. Nej, syndikalisterna i Hofors gick inte framåt tack vare en aktiv Spanienrörelse, dels på grund av Spanienrörelsens låga resultat efter 1937 men också på grund av de rådande situationerna på arbetsplatserna i Hofors.

4. Sammanfattning

Konflikter och händelser som drabbar människor hårt har under historiens gång ofta engagerat sin omgivning och omvärld till att agera. Så också under det spanska inbördeskriget (1936-39) då general Francos styrkor reste sig mot den sittande regeringen. Runt om i Europa startades insamlingar till förmån för det lidande spanska folket och så också i Sverige i den så kallade Spanienhjälpen. Under den svenska rörelse som kallades Spanienhjälpen var kommunisterna väldigt aktiva och synliga i rörelsen vilket också enligt Bertil Lundviks avhandling, *Solidaritet och partitaktik. Den svenska arbetarrörelsen och spanska inbördeskriget 1936-1939*, innebar att de kunde gå framåt i såväl kommunval, landstingsval som inom fackföreningsrörelsen. Lundviks resultat kom att stå som grund i denna studie och ledde till denna uppsats syfte. Nämligen om man kan finna fler exempel på organisationer än kommunisterna som fick uppleva något liknande? Att genom ett aktivt och engagerat arbete inom Spanienhjälpen öka sin popularitet såväl som sitt inflytande. Denna studies fokus ligger således inte på kommunisternas Spanienrörelse utan fokus ligger på Hofors syndikalister och huvudfrågeställningen till detta arbete lyder: Ökade syndikalisterna, liksom kommunisterna på vissa orter i landet, i Hofors genom ett aktivt engagemang i Spanienrörelsen sitt inflytande och sin popularitet på orten?

Källmaterialet som har legat till grund för denna studie kommer uteslutande från Arkiv Gävleborg och för att söka svar på mina frågeställningar har jag i huvudsak främst använt mig av protokoll och verksamhetsberättelser från Hofors syndikalister. Men även protokoll från kommunisterna, socialdemokraterna och socialistiska partiet har använts för att bilda mig en djupare uppfattning.

Hofors syndikalisters arbete i Spanienrörelsen var på intet sätt olik andra organisationers arbete runt om i landet. Man anordnade föredrag, diskussionsmöten, samlade in pengar, uttaxerade sina medlemmar och man anordnade danser för att nämna några exempel. Resultatet av denna studie och svaret på dess huvudfrågeställning är nej, Hofors syndikalister ökade varken sitt medlemsantal eller inflytande på orten under denna period. Faktum är att under de år som denna studie riktar in sig på, 1936-39, var det bara under 1937 som medlemsantalet gick upp. Åren efter 1937 sjönk både organisationens medlemsantal och det tidigare stora engagemanget i Spanienrörelsen vilket styrelsens beklagade och till viss del förklarade med att arbetstillgången på orten gick ner och människor flyttade till andra orter.

Man motarbetades också under perioden av t.ex. LO vilket enligt syndikalisterna fick medlemmar att avbryta sitt medlemskap. Intressant dock är att under det år syndikalisterna var som mest aktiva, 1937, så gick också medlemsantalet också upp. Om detta var en tillfällighet eller om det var ett resultat av aktivt arbete i Spanienrörelsen går bara att spekulera i. För att kunna fastslå att ökningen berodde på ett aktivt arbete i Spanienrörelsen hade det krävts liknande siffror för 1938 och 1939, vilket som sagt ej var fallet.

5. Käll- och litteraturförteckning

5.1 Otryckta källor

Arkiv Gävleborg:

Hofors LS

Hofors Lokala Samorganisation. Protokoll 1916-1937. A1:1 40 c/5.

Protokollsbok för Hofors LS 1931-37

Hofors Lokala Samorganisation. Protokoll 1937-1969. A1:2 40 c/5

Protokollsbok för Hofors LS 1937-1944

Hofors LS. Utgående rapporter 1940-1953. B1:1 40 c/5

D2: Insamlingslistor

Hofors Lokala Samorganisation. Styrelseprotokoll 1920-1961. A2:/1 40 c/5

Hofors Lokala Samorganisation Styrelseprotokoll 12/11-1920 – 9/8-1961

Hofors LS. Styrelse- o rev ber 1920-1973. A5:1 40 c/5

Styrelseberättelser 1920-1973

Verksamhetsberättelser 1936-39

Hofors LS. Kassaböcker 1916-1953. G1:1 40 c/5

Kassa-bok för Hofors L.S. 1931-1937

Hofors SAP

Hofors Socialdemokratiska Arbetarekommun. Styrelseprotokoll 1933-1972. A2:1 55 c/4

Protokoll Styrelse 1933-1939

Hofors Socialdemokratiska Arbetarekommun. Protokoll 1907-1938. A1:1 55 c/4

Protokollsbok för Hofors Arbetarekommun 1933-1938

Hofors SP

Hofors Socialistiska Arbetarekommun. Mötesprotokoll 1930-1941. A1:1 56 b/3

Styrelseprotokoll 1936-1939

Hofors Kommunistparti

VPK Hofors. Mötesprotokoll 1923-41. A1:1 56b/2

Mötesprotokoll 1923-41

VPK Hofors. Styrelseprotokoll 1927-1975. A2:1 56b/3

Styrelseprotokoll 1935-39

5.2 Litteratur

Aléx, P. Hjelm, J (red.). (2000) Efter arbetet. Studier av svensk fritid. Lund: Studentlitteratur

Carlomagno Cantera, M. (1999) Sverige och spanska inbördeskriget Lund: Historiska Media

Gustafsson, K. Karlsson, M. (1992) Spaniens sak var vår. Stockholm: Svenska fredskommittén

Henningson, B. (2004) Det röda Dalarna: socialdemokrater, anarkosyndikalister och kommunister inom Dalarnas arbetarrörelse 1906-1937. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis

Lundberg, L. (2001) Svenskarna i spanska inbördeskriget 1936-1939 Göteborg: Tre Böcker Förlag AB

Lundvik, B. (1980) Solidaritet och partitaktik. Den svenska arbetarrörelsen och spanska inbördeskriget 1936-1939 Uppsala

Jändel, R. (1996) Kämpande solidaritet: möten med svenska spanienfrivilliga. Stockholm: Arbetarnas kulturhistoriska sällskap

Jönsson, C-G. Kennerström, B. (1977) Den svenska arbetarradikalismen och spanska inbördeskriget Arkiv Omtryck

Risberg, Å. (1986) Diktarnas krig: de svenska författarna och spanska inbördeskriget. Stockholm: Almqvist & Wiksell International

Tingsten, H. (1944) Svensk utrikesdebatt mellan världskrigen. Stockholm: Utrikespolitiska Institutet

5.3 Internetadresser

Augustin Souchy – www.sac.se

<https://www.sac.se/Om-SAC/Historik/Arkiv/Bildarkiv/Affischer-och-flygblad/Regionalt/Stockholms-1%C3%A4n/Stockholms-LS-1936f/%28language%29/swe-SE>
22/1-2012

Ivan Faludi – www.sac.se

<https://www.sac.se/Om-SAC/Historik/Personregister/Faludi,-Ivan-1895-1978/%28language%29/swe-SE> 22/1-2012

Ragnar Johansson – www.sac.se

<https://www.sac.se/Om-SAC/Historik/Personregister/Johanson,-Ragnar-1887-1959> 22/1-2012

Nationalencyklopedin – SAC

<http://www.ne.se.webproxy.student.hig.se:2048/lang/sac> 14/5-2009

Nationalencyklopedin – SP

<http://www.ne.se.webproxy.student.hig.se:2048/lang/socialistiska-partiet> 14/5-2011

Nationalencyklopedin – Vinterkriget

<http://www.ne.se.webproxy.student.hig.se:2048/lang/finlandshj%C3%A4lpen> 24/5-2011

Nationalencyklopedin – Komintern

<http://www.ne.se.webproxy.student.hig.se:2048/lang/komintern> 14/5-2009

Röda Korset – Haitikatastrofen

<http://www.redcross.se/teman/haiti/> 7/5-2011

Statistiska Centralbyrån

http://www.scb.se/Pages/PricesCrib_258649.aspx 14/11- 2011

